

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.61.7>

САМОПІЗНАННЯ: ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ, ОНТОЛОГІЧНИЙ, КОМУНІКАТИВНИЙ ТА АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ

Ірина Кузнецова

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
факультет інженерних систем та екології, кафедра фізики
просп. Повітряних Сил, 31, 03037, м. Київ, Україна*

Олександра Рубанець

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
факультет соціології і права, кафедра філософії
просп. Берестейський, 37, 03056, м. Київ, Україна*

У статті розглядається актуальність значення самопізнання у формуванні професійної ідентичності студента під час його навчання та перебування в університетській спільноті. Самопізнання орієнтує професійний розвиток особистості та сприяє становленню її професійної ідентичності у глобальному вимірі. Самопізнання під час навчання відбувається у процесі засвоєння когнітивних компетентностей і когнітивного розвитку особистості. Розглянуто класичну та некласичну концепції самопізнання. Згідно з класичною концепцією самопізнання відбувається на основі пізнання. Згідно з некласичною концепцією самопізнання здійснюється на основі розвитку особистості як проєкту та вільного волевиявлення. Перебування у мережевому освітньому середовищі сприяє розвитку самопізнання і в когнітивному, і в ціннісному вимірах. Формування професійної ідентичності особистості майбутнього фахівця відбувається на основі засвоєння цінностей суспільного та глобального середовища. Когнітивний і соціальний виміри комунікацій у сучасних умовах активного включення студентської молоді в міжнародну академічну мобільність, а також входження в міжнародні проєкти і стартапи сприяє формуванню професійної ідентичності та її когнітивному особистісному розвитку в конкретних умовах міжнародної співпраці. У сучасних умовах орієнтація студентства на наукові знання й технології сприяє їх інкорпорації у глобальну професійну спільноту. При цьому формування особистості у глобальному вимірі інтегрується з її самопізнанням як творчої професійної особистості у вітчизняному суспільному контексті. За цих умов актуальним стає зміцнення зв'язків особистості майбутнього професіонала з вітчизняними науковими школами, науково-дослідницькою та дослідницько-конструкторською діяльністю кафедр університету, з професійною вітчизняною спільнотою.

Ключові слова: університет, університетська спільнота, освіта, вища освіта, цінності вищої освіти, когнітивний вимір соціальної комунікації, соціокультурний контекст, самореалізація, самореалізація особистості, особистість, творча діяльність, самопізнання, покликання, досвід, дискурс, сенс, комп'ютерні технології.

Актуальність дослідження самопізнання у формуванні особистості студента зумовлена необхідністю з'ясування впливу пізнавальних практик на формування професійної ідентичності. Самопізнання є малодослідженою проблемою.

Постановка проблеми. Розгляд самопізнання в системі пізнавальних практик створює можливість розкриття самопізнання в онтологічному та аксіологічному вимірах, розглянути самопізнання у рамках пізнавальної активності та розкрити його як самодетермінацію пізнавальної діяльності.

Ступінь дослідження проблеми. Нині відбувається актуалізація антропологічного та антропоекзистенційного вимірів буття людини (В. Лях) [1]. Актуалізуються питання дослідження феноменологічного поля свідомості та розкриття ролі феноменологічного виміру у формуванні покликання студентів педагогічних спеціальностей (С. Мулярчук) [2]. Розкривається взаємозв'язок антропологічного виміру з гносеологічним, комунікативним і лінгвістичним поворотом (В. Загороднюк) [3]. Досліджується самопізнання як саморозуміння і рефлексія (Г. Суходубова) [4]. З'ясовуються особливості самореалізації особистості (О. Лопуга, Л. Северин-Мрачковська, Г. Костроміна, Т. Свідло, Л. Школяр, Р. Богачев, Т. Руденко) [5–7]. Розглядаються методичні особливості системи самопізнання та самовдосконалення особистості (Т. Черкашина) [8; 9].

Мета статті – з'ясувати взаємозв'язок гносеологічного, комунікативного та аксіологічного вимірів у формуванні особистості студента під час перебування у закладі вищої освіти та вплив цього взаємозв'язку на становлення професійної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження самопізнання в історії філософії здійснюється у рамках протилежних парадигм. У класичній філософії, починаючи від Сократа і до Гегеля, самопізнання розкривається на основі пізнання як особливий вид пізнавальної діяльності, спрямованої на людину, яка перебуває у русі ідей, образів і почуттів. Переспрямування пізнавальної діяльності на людину, яка досліджує сама себе у процесі пізнавального пошуку, здійснене Сократом. Майєвтика Сократа не перетворює людину на об'єкт. Вона спрямована лише на те, щоб допомогти людині сконцентрувати свою пізнавальну діяльність. При цьому пізнавальна діяльність залишається пізнанням, спрямованим на якісь зовнішні речі. Але, заглиблюючись у роздуми над ними, людина спроможна усвідомити їх відношення до самої себе й таким чином виконати основне завдання, поставлене Сократом: пізнати самого себе. Перебуваючи у роздумах про інше, людина не перетворює себе на об'єкт. Майєвтика не ставить людину в незручне становище. Вона допомагає зрозуміти, яким чином і чому людина у процесі роздумів і прийняття рішень приходить до певного результату, усвідомлюючи самого себе та свій спосіб мислення як засадничу основу та підґрунтя висновків, до яких вона наближається.

Самопізнання у християнській патристиці набуває форму сповіді. Сповідь Августина Блаженного – це не просто пізнання життя й самого себе. Це спосіб переродження, яке стає основою духовного вдосконалення. Самопізнання у формі сповіді не об'єктивує людину. Воно розкриває людину як найглибшу сутність пізнавальної діяльності, надаючи їй онтологічного значення. Самопізнання в Августина Аврелія стає пізнанням його шляху до Бога. Боецій у розкритті онтологічного виміру людського пізнання доводить своє дослідження до переходу людини від земного життя у вічне. Навіть смерть як останній перехід людської душі розкривається як пізнання немеркнучого світла.

У філософії Нового часу *Я* набуває не тільки онтологічного, а й субстанційного виміру. «*Я* мислю, отже, *Я* існую» ставиться Р. Декартом в основу ідеальної субстанції. *Я* стає формою самопізнання як формою самосвідомості, спрямованої на відтворення загальних субстанційних рис мислення, знання, науки. Самопізнання як самосвідомість науки в її пізнавальному вимірі відкриває глибинний онтологічний смисл самопізнання.

В англійському Просвітництві самопізнання розкривається як *Я*. У пізнанні *Я* стає зв'язкою (Д. Г'юм); *Я* визначає комплекс відчуттів як конструкцію будь-якої речі – основи відтворення речових форм у чуттєвому пізнанні. Водночас *Я* залишається абстрактним, і саме ця абстрактність *Я* виявляє всезагальність основ пізнавальної діяльності. Рефлексія Дж. Локка як пізнання, спрямованого не на об'єкти, а на саму пізнавальну діяльність і мислення в цілому, відкриває антропологічний, сенсуалістичний вимір самопізнання.

Самопізнання не відходить від природи пізнання, але стає діяльністю, яка стоїть над пізнанням.

У «Феноменології духу» Г. В. Ф. Гегеля самопізнання розкривається на основі пізнання. Самопізнання стає лише однією зі сходінок магістрального руху, який визначається діалектикою пізнання і предмета. Самопізнання розкривається як самосвідомість і постає у вигляді самосвідомості наступною сходінкою після теоретичної свідомості. Самосвідомість розкриває самопізнання на рівні одиничної людської свідомості. Але сама діалектика знання і предмета скерована на самопізнання в його найглибшому, онтологічному, метафізичному вимірі. Саме тому проміжні форми діалектики знання і предмета, які усвідомлюють себе залежно від проявів зовнішнього світу, розкриваються Г. В. Ф. Гегелем як прояви нещасної свідомості. На цьому рівні виставляються всі сократичні школи, до стоїків включно. Завершенням самопізнання у «Феноменології духу» стає абсолютне знання.

Класичні концепції самопізнання розкриваються не тільки в особистісному, а й у субстанційному та метафізичному вимірах. Особливістю класичного підходу є те, що самопізнання формується на основі пізнання як глибинного магістрального шляху. Самопізнання при цьому розкривається як *Я* і самосвідомість. Категорія самосвідомості набуває онтологічного значення.

У сучасній філософії відбувається повернення самопізнання до людини як особистості, виявляються антропологічний, антропоекзистенційний, екзистенційний і персоналістичний виміри самопізнання. Але ціною цього повернення нерідко стає втрата самопізнання із самопізнанням і його фундаментальними – метафізичними та субстанційними – вимірами.

Самопізнання розкривається у рамках онтології свідомості. Воно постає як самоусвідомлення себе як витоку та джерела здійснення вибору та реалізації свободи. В екзистенціалізмі буття людини розкривається як проєкт, спрямований на майбутнє. Самодертемінація здійснення вибору не обтяжена впливом минулого. Понад те, будь-який вплив минулого заперечується. З відкритістю майбутнього та можливістю щось зробити пов'язують гуманістичне спрямування самосвідомості. Людська свідомість втрачає свою глибинну сутність, пов'язану з минулим і впливом минулого на свідомість. Буття людини розкривається як *Dasein* (М. Гайдеггер). Це – буття тут. Загальні особливості цього буття розкриваються у вигляді екзистенціалів. Екзистенціали охоплюють і суспільний, і метафізичний виміри.

Самопізнання виявляється обмеженим. Так, у психоаналізі З. Фрейда воно не може самостійно пізнати глибинну основу всіх проявів свідомості та поведінки. Несвідоме перебуває за рамками самопізнання. Прагнення З. Фрейда поставити несвідоме в основу розгляду не тільки поведінки окремої людини, а й культури в цілому значно обмежує, якщо взагалі не припиняє, дію пізнання. Колективне несвідоме (К. Юнг) стає фундаментом суспільного життя й відносин.

«И так, познать себе самага, и сыскать себе самага, и найти Человѣка: все сіе одно значит. Но ты себе не знаешь и Человѣка не имѣешь, в котором находятся Очи и Ноздри, Слух и протчая Чувства; как же можешь твоего Друга разумѣть и вѣдать, если сам себе не разумѣешь и не имѣешь?» (цит. за [10, с. 57]). З позицій кордоцентризму Г. Сковорода розкриває самопізнання як вимогу пізнання самого себе в умовах, коли Бог знаходиться в серці, а людина пізнає себе через сродну працю [11].

За цих умов, коли взаємозв'язок пізнання та самопізнання втрачається, самопізнання значною мірою виходить за рамки філософських досліджень.

Перебуваючи під час навчальної підготовки до професійного життя та кар'єри у стінах закладу вищої освіти, студент не просто набуває нового пізнавального досвіду, але

й проживає яскраве життя, яке може повністю змінити і змінює всі його попередні уявлення про самого себе, суспільство, навколишній світ і майбутню професійну діяльність. Постійно перебуваючи в освітньому середовищі університету, студент стає частиною університетської спільноти. Він бере участь у наукових конференціях, Днях науки, виявляє активність у міжнародній академічній мобільності. Стрімкий розвиток мережевого освітнього простору і комп'ютерних технологій (О. Рубанець) сприяє розвитку пізнавальних комунікацій [12]. Змінюються форми самоусвідомлення себе, в основі яких є реалізація мети дослідницьких університетів – формувати творчу особистість майбутнього фахівця, яка сприятиме відбудові країни, її модернізації та освітньому розвитку.

Зростання активності пізнавальної діяльності у процесі навчання та професійної підготовки, зростання впливу студентства на вибір навчальних дисциплін та можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії активізують процеси самопізнання.

Освітній процес впливає на самопізнання особистості. Формування когнітивних компетентностей у процесі вивчення окремих наукових дисциплін сприяє усвідомленню себе та свого ставлення до матеріалу, що вивчається. Опановуючи матеріал, студент виконує певні завдання. При цьому він усвідомлює своє ставлення до того, що вивчається, починає розуміти значення того, що вивчається, для формування професійної ідентичності. Інтегративна роль поєднання всіх цих окремих розумінь і різних компетентностей належить самопізнанню. Самопізнання сприяє формуванню тезаурусу – складанню певної картини знань, яка необхідна саме цій окремій особистості для досягнення мети – становлення професійної ідентичності.

Вивчення покликання у студентів педагогічних спеціальностей (Є. Мулярчук) показує, що при цьому формуються різні типи особистостей. Типологізація особистості при формуванні покликання (Є. Мулярчук) [2] виявляє значення ціннісного і трансцендентального вимірів у процесі самоусвідомлення свого покликання.

Формування особистості відбувається у мережевому освітньому просторі (О. Рубанець) [12]. При цьому це формування лише частково залежить від навчального процесу. Значною мірою воно визначається системою комунікацій, у які студент вступає під час навчання. При цьому зростає значення комунікацій у суспільному та глобальному вимірі (І. Кузнецова) [13–15]. Існування віртуальної реальності сприяє формуванню різних віртуальних особистостей (Ф. Власенко, Є. Левченко) [16, с. 76]. Перебування у віртуальній реальності також впливає на формування естетичних поглядів (О. Павлова) [17] та етичних цінностей. Вплив віртуалізації дійсності на людину розглядається також у [18]. Активне існування в системі комунікативних практик сприяє не тільки встановленню професійних зв'язків, а й розвитку особистісного спілкування.

Комунікативна філософія і трансцендентальна прагматика пов'язують вивчення комунікації з дослідженням рівня суб'єктності. Найвищий рівень суб'єктності відповідає спілкуванню особистостей, що відповідає самоусвідомленню етичних цінностей (К.-О. Апель) [19]. Самопізнання на рівні міжособистісного спілкування та визначальності етичного виміру характеризує рівень екзистенційної комунікації, пов'язаний з усвідомленням ціннісних основ власного буття.

Особистість студента, що навчається, формується в університетській спільноті та в середовищі університету. Дослідницький університет ставить завдання розвитку наукових досліджень і формування творчої особистості майбутнього фахівця, здатного проводити наукові дослідження, генерувати нове знання, створювати нові технології та здійснювати імплементацію набутих знань у професійну діяльність. Наприклад, у Стратегії розвитку КПІ ім. Ігоря Сікорського на 2025–2030 роки зазначено, що «залучення студентів / аспіран-

тів до прикладних проєктів дозволить випускнику Університету стати конкурентоспроможним фахівцем на ринку праці, який матиме сучасні знання, вмітиме вирішувати комплексні завдання, зможе створювати інноваційні технологічні й інтелектуальні продукти» [20, с. 8].

Зростання ролі науки у практичному вимірі [21] пов'язує самопізнання особистості студента, що навчається, з оволодінням новітніми науковими досягненнями і застосуванням сучасних технологій, у тому числі комп'ютерних технологій та інтернет-технологій. Здійснення самопізнання в університетській спільноті на такому високому рівні не тільки передбачає розвиток творчості і творчої діяльності, а й сприяє творчій самореалізації особистості, націленої на сучасний розвиток науки.

Розвиток відкритої науки сприяє формуванню особистості у глобальному вимірі. За цих умов самопізнання особистості, що формується, не обмежується колом повсякденності. Самопізнання орієнтує професійний розвиток особистості та сприяє становленню її професійної ідентичності у глобальному вимірі. За цих умов зростає значення зміцнення зв'язків особистості, що формується, з професійним оточенням власної країни, з науковими школами, з дослідницькими темами і проєктами, що реалізуються на кафедрах, а також сприяння встановлення зв'язку навчальної діяльності та педагогічної практики з вирішенням важливих для суспільства проблем. При цьому формування особистості у глобальному вимірі інтегрується з її самопізнанням як творчої професійної особистості у вітчизняному суспільному контексті.

У самопізнанні особистості, що формується, яка проживає один із найскладніших навчальних і дослідницьких етапів свого життя, важливою стає її участь в інформаційному обміні та розвитку комунікацій. Комунікація пов'язується з обміном інформацією, тоді як дискурс – із розвитком проблематизації [22, с. 90]. Інтенсивний інформаційний обмін під час перебування в університетській спільноті характеризує активність пізнання та самопізнання.

Когнітивний вимір і соціальний вимір комунікації у самопізнанні студента, що навчається, діє з позицій синергії. Когнітивний вимір пов'язаний із когнітивним розвитком особистості, в тому числі пізнанням самого себе та самоусвідомлення себе як професіонала, що формується. Соціальний вимір комунікації сприяє входженню особистості, що формується, у соціальні та професійні спільноти. Під час формування професійної ідентичності майбутнього фахівця входження в соціальний вимір – у середовище нових проєктів, нових дослідницьких груп і професійних спільнот – відкриває можливість підвищення своїх професійних здібностей. Саме єдність когнітивного та соціального вимірів значною мірою визначає, які саме професійні компетентності здобуваються особистістю. Когнітивний вимір соціальної комунікації вивчає М. Бойченко [23]. Це також може визначити і місце працевлаштування, а також напрям подальшого розвитку професійної діяльності.

Університет та університетська спільнота також є потужним чинником становлення професійної особистості і розвитку її самопізнання. Проте сьогодення ситуація «ставить перед вищою освітою завдання формувати не конкретні набори навичок, а загальнолюдські якості, які б дозволяли людині набувати і створювати будь-які нові навички і нові знання, необхідні як у повсякденній, так і в професійній діяльності в світі непередбачуваного майбутнього» [24, с. 105]. Академічні традиції та цінності в поєднанні з повсякденними інноваціями, постійна генерація нового знання в наукових дискурсах і комунікаціях, на міжнародних конференціях і Днях науки створює особливу атмосферу, яка надихає самопізнання професійної особистості, що формується, не тільки на творчу самореалізацію особистості, а й на її самоздійснення. Надихаючись прикладом науковців, науково-педагогічних працівників, наукових керівників і наставників, професійна особистість, що формується, засвоює

певні етичні та професійні цінності, які сприяють формуванню високих орієнтирів особистісного розвитку.

Викладання гуманітарних дисциплін і засвоєння гуманітарного знання, а також знання управління, психології, соціальних наук сприяють формуванню самопізнання особистості в суспільному та глобальному контекстах.

Висновки. Самопізнання відіграє важливу роль у формуванні особистості студента, у становленні його професійної ідентичності. В освітній діяльності самопізнання здійснюється у процесі формування когнітивних компетентностей і сприяє когнітивному розвитку особистості. Самопізнання особистості студента, що навчається, здійснюється у виші, де університетська спільнота своїми прикладами наукової, дослідницької та педагогічної діяльності сприяє творчій самореалізації особистості.

Самопізнання здійснюється в умовах віртуального середовища та включення студента в систему комунікацій мережевого освітнього простору. Значна частина формування професійної ідентичності студента відбувається на основі інтернет-комунікацій. Самопізнання формується на основі встановлення зв'язків із професійною спільнотою в суспільному та глобальному вимірах. Когнітивний і соціальний виміри комунікацій у сучасних умовах активного включення студентської молоді в міжнародну академічну мобільність, а також входження в міжнародні проекти і стартапи сприяє формуванню професійної ідентичності та її когнітивному особистісному розвитку в конкретних умовах міжнародної співпраці. Це актуалізує питання поглиблення зв'язків особистості майбутнього фахівця, що формується в освітній діяльності, з вітчизняними науковими школами, науково-дослідницькою та конструкторською роботою кафедр. Встановлення зв'язків із професійним оточенням у суспільному контексті вже під час навчання і практики відіграє важливу роль у формуванні ціннісного виміру професійної ідентичності, який визначає цілісність особистості майбутнього фахівця.

Список використаної літератури

1. Лях В. Іntenційність виявів людського буття : екзистенціалістсько-психоаналітичний підхід. *Філософські діалоги*. 2010. Вип. 4. Ч. 1. С. 67–91. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/28589>
2. Мулярчук Є. Філософія і педагогіка покликання : монографія. Київ : Дух і літера, 2019. 344 с.
3. Загороднюк В. Людина і знання: на перетині сучасної епістемології, онтології, феноменології, філософської антропології. *Філософська думка*. 2024. № 4. С. 7–19. <https://doi.org/10.15407/fd2024.04.007>
4. Суходубова Г. Саморозуміння і рефлексія як діяльність самопізнання. *Філософські науки* : зб. наукових праць. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 185–190.
5. Лопуга О., Северин-Мрачковська Л. Самосвідомість та самореалізація особистості. *Філософія та управління*. 2025. № 6(10). <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.6.08>
6. Kostromina H., Svidlo T., Shkolyar L. Creative potential of personality: main mechanisms of development. *Освітній дискурс* : збірник наукових праць. 2021. Вип. 31(2–3). С. 39–46. [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.31\(2-3\)-4](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.31(2-3)-4)
7. Богачев Р., Руденко Т., Костроміна Г. Творчість як найважливіша умова саморозвитку та спосіб самореалізації особистості. *Освітній дискурс* : збірник наукових праць. 2022. Вип. 42(10–12). С. 7–15. [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.42\(10-12\)-1](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.42(10-12)-1)
8. Черкашина Т. Застосування системи самопізнання та самовдосконалення особистості в сучасній педагогічній практиці. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей*

- та учнівської молоді. 2013. Вип. 17(2). С. 420–429. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2013_17\(2\)_48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2013_17(2)_48)
9. Черкашина Т. Самопізнання як фактор професійного зросту викладача вищої школи. *Педагогіка та психологія*. 2012. Вип. 41. С. 85–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2012_41_12
 10. Pietsch R. Уявна зустріч при вході до храму Аполлона в Дельфах: самопізнання і самолюбність у Йогана Георга Гамана і Григорія Сковороди. Порівняльний аналіз. *Sententiae*. 2018. № 37(1). С. 47–64. <https://doi.org/10.22240/sent37.01.047>
 11. Даренський В. Евристичність діалогічного мислення Г. С. Сковороди як феномен «критичного розуму». *Sententiae*. 2009. № 21(2). С. 74–88. <https://doi.org/10.22240/sent21.02.074>
 12. Рубанець О. Мережевий освітній простір. *Вища освіта України*. 2021. № 4. С. 39–46. [https://doi.org/10.31392/NPU-VOU.2021.4\(83\).04](https://doi.org/10.31392/NPU-VOU.2021.4(83).04)
 13. Кузнецова І., Рубанець О. Пізнання та комунікація в освітньому середовищі. *Вища освіта України*. 2023. № 3. С. 22–27. [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.3\(90\).03](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.3(90).03)
 14. Кузнецова І. Зростання ролі науки й наукових досліджень у формуванні ідентичності майбутнього фахівця. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2023. № 1(177). С. 59–78. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2023.1.1.4>
 15. Кузнецова І. Пізнання, самопізнання і формування професійної ідентичності. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 53. С. 63–67. <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.10>
 16. Власенко Ф., Левченко Є. Інформаційна культура та кіберкультура в контексті розвитку сучасного суспільства. *Українські культурологічні студії*. 2019. № 2(5). С. 75–79. [https://doi.org/10.17721/UCS.2019.2\(5\).14](https://doi.org/10.17721/UCS.2019.2(5).14)
 17. Visualization of Culture Using Computer Technologies / Petrova I., Sabadash J., Pavlova O., Haidukevych K., Oborska S., & Polishchuk L. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*. 2022. № 17(10). Р. 51–61. <https://doi.org/10.3991/ijet.v17i10.30297>
 18. Пролеєв С. Соціокультурні підвалини дискурсу та трансформації сучасності : дискурс в суспільстві та культурі. *Філософська думка*. 2022. № 2. С. 67–82. <https://doi.org/10.15407/fd2022.02.067>
 19. Апель К.-О. Екологічна криза як виклик дискурсивній етиці. *Комунікативна практична філософія* / А. М. Єрмоленко. Київ : Лібра, 1999. С. 413–454.
 20. Стратегія розвитку КПП ім. Ігоря Сікорського на 2025–2030 роки. Київ, 2024. URL: <https://kpi.ua/files/2025-2030-strategy.pdf>
 21. Рубанець О. Наука у вимірі практичної філософії. *Наука та наукознавство*. 2025. № 1(127). С. 76–91. <https://doi.org/10.15407/sofs2025.01.075>
 22. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс. Першоджерела комунікативної філософії. Київ : Либідь, 1996. С. 84–91. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Habermas_Jurgen/Komunikativna_dia_i_dyskurs.pdf
 23. Бойченко М. Соціальні теорії і дискурсивні та недискурсивні соціальні практики: освітня проба. *Філософська думка*. 2020. № 5. С. 23–40. <https://doi.org/10.15407/fd2020.05.023>
 24. Mielkov Y., Pinchuk Y. Humanist foundations for the transformations of higher education under supercomplexity. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2024. № 30(1). Р. 90–109. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-1-6>
 25. Кебуладзе В. Ідеї І: трансцендентальний поворот у феноменологічній філософії. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2022. № 9–10. С. 98–106. <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2022.9-10.98-106>

26. Philosophical Understanding of Cultural Identity in a Globalised World / Bugrov M., Khamitov N., Krylova S., Berezhna M., Drotenko V. *Synesis*. 2025. № 17(1). P. 102–125. URL: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/synesis/article/view/3284>
27. Intercultural Studies in the University Community in the Focus on Social Cohesion Development / Andrushchenko V., Nesterova M., Dielini M., Yatsenko O. *Interdisciplinary studies of complex systems*. 2022. № 21. P. 5–18. <https://doi.org/10.31392/iscs.2022.21.005>

SELF-KNOWLEDGE: EPISTEMOLOGICAL, ONTOLOGICAL, COMMUNICATIVE AND AXIOLOGICAL DIMENSIONS

Irina Kuznetsova

*Kyiv National University of Construction and Architecture,
Faculty of Engineering Systems and Ecology, Department of Physics
Prospect Povitryanykh Syl, 31, 03037, Kyiv, Ukraine*

Oleksandra Rubanets

*National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,
Faculty of Sociology and Law, Department of Philosophy
Prospect Beresteyskyi, 37, 03056, Kyiv, Ukraine*

The article considers the relevance of the importance of self-knowledge in the formation of a student's professional identity during training and stay in the university community. Self-knowledge guides the professional development of the personality and contributes to the formation of his or her professional identity in a global dimension. Self-knowledge during training occurs in the process of assimilation of cognitive competencies and cognitive development of the individual. The classical and non-classical concept of self-knowledge is considered. According to the classical concept, self-knowledge occurs on the basis of cognition. According to the non-classical concept, self-knowledge is carried out on the basis of personality development as a project and free expression of will. Staying in a network educational environment contributes to the development of self-knowledge in both cognitive and value dimensions. The formation of the professional identity of the personality of the future specialist occurs on the basis of assimilation of the values of the social and global environment. The cognitive and social dimension of communications in modern conditions of active inclusion of student youth in international academic mobility, as well as entry into international projects and start-ups, contributes to the formation of professional identity and its cognitive personal development in specific conditions of international cooperation. In modern conditions, the orientation of students to scientific knowledge and technology contributes to their incorporation into the global professional community. At the same time, the formation of personality in the global dimension is integrated with its self-knowledge as a creative professional personality in a social context. In these conditions, it becomes important to strengthen the connections between the personality of the future professional and domestic scientific schools, research and development activities of the university departments and the professional domestic community.

Key words: university, university community, education, higher education, values of higher education, cognitive dimension of social communication, sociocultural context, self-realization, self-realization of personality, personality, creative activity, self-knowledge, vocation, experience, discourse, meaning, computer technology.